

מסירת התורה בעם ישראל – דף לימוד לאבות ובנים לאור דמותו של מורנו ורבנו מרן הרב אברהם אלקנה שפירא זצ"ל

שבת שלום!

אברום לצוות הישיבה – זכה ללמד בה מעל שישים שנה, עד לפטירתו. בעשרות שנים אלו, שבחלק גדול מהן אף היה בעצמו ראש הישיבה, זכה ר' אברום לקחת חלק משמעותי בעיצוב דמותו הרוחנית של "דור התחיה והגאולה" – יצירת עולם התורה המתחדש בציונות הדתית. מלבד ראשות ישיבת מרכז הרב, היה ר' אברום גם הרב הראשי לישראל - היחיד שזכה להמשיך את מרן הרב קוק בכהונת שני התפקידים המיוחדים שיצר וכיהן בהם הראי"ה עצמו. תפקידים האלו מיוחדים בכך שהכהונה בהם היא אחריות למסירת התורה: כראש ישיבה – לתלמידים הצעירים המתחנכים על ידו, וכרב ראשי – כמייצג של התורה וסמכותה לכלל האומה. בכך שימש ר' אברום בעצמו חוליה בשרשרת העברת התורה הגדולה שקיבל מרבותיו - בדור שלפניו, לתלמידיו – אנשי הדור הבא.

ר' אברום זכה להמשיך את מורנו ורבנו הראי"ה קוק, בהעמדת דור שהוא דור של גאולה, תחיה והתחדשות אך מחובר ויונק ממסורת הדורות הקודמים. הוא היה לרבם של רבים מבני הציונות הדתית, וחלק גדול מאוד מרבותיה הם תלמידיו וממשיכי דרכו ותורתו, אותה הם עצמם מוסרים הלאה – לדור הבא. נלמד מתורתם של הראי"ה ור' אברום על חשיבות העברת התורה במסורת מדור לדור והתאמת השינויים שבעולם אליה, ועל פועלו של ר' אברום ליישם את היסוד הזה ולחנך אליו את תלמידיו.

אנו נמצאים בימים מיוחדים – בשבת שבין יום הכיפורים לסוכות, נפגשים עם קדושת השבת ועם קדושת המועדים. במעגל הגדול נפרדנו כעת משנת השמיטה, ובחג הסוכות הקרוב, במוצאי השמיטה, היו מקיימים בבית המקדש את מעמד ההקלה, בו כל ישראל היו מתקבצים יחד לשמוע את המלך קורא מתוך ספר התורה. מעמד זה מעודד שיח בין האנשים ובין האבות לבניהם על התורה שנמסרה לנו איש מפי איש עד משה רבינו, מרב לבנו ומאב לתלמידו. אחד מגדולי מוסרי התורה בדור שלנו הוא הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא זכר צדיק לברכה (שמכונה בשם חיבה 'רַבֵּן אַבְרוֹם'), ראש ישיבת מרכז הרב והרב הראשי לישראל, שנפטר בחג זה. ר' אברום נולד בירושלים לפני יותר ממאה ועשר שנים, ומגיל צעיר שקד במסירות על לימוד התורה בכל הכוחות ובכל העמקות. הוא זכה לקבל תורה מגדולי וחכמי הדור ההוא: מרן הרב קוק זצ"ל, החזון איש זצ"ל, הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל, הרב צבי פסח פרנק זצ"ל, הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל, ועוד. היה לו קשר מיוחד איתם, ולמרות גילו הצעיר הם כיבדו אותו מאוד, מכיוון שראו את גדלותו בתורה, התמדתו בה, הכבוד שרחש לה והנאמנות שלו אליה. הקשר שלו לרב קוק ובנו הרצי"ה, והערכתם אליו, גרמו לרצי"ה להזמינו ללמד בישיבת מרכז הרב שייסד אביו, ואכן, מאז שהצטרף ר'

הגמרא במסכת שבת דף פו עמוד ב מביאה ברייתא שבה מחלוקת תנאים באיזה תאריך בחודש סיון ניתנה התורה. לפי רבי יוסי – בז' סיון, ולפי חכמים – ב-ו' סיון. על ברייתא זו מבהיר האמורא רבא: כולם מסכימים שהתורה ניתנה בשבת. המחלוקת היא רק באיזה יום בשבוע שלפניה חל ראש חודש ("כי פליגי – בקביעא דירחא") וממילא – מה היה התאריך ביום השבת. מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, שייסד את הרבנות הראשית לישראל ואת ישיבת מרכז הרב, מבאר עיקרון כללי מתוך הגמרא הזו:

- *מהן שני סוגי הקדושת שולחן מדבר הרב? מה ההבדל ביניהם? מה התוכנה של כל אחת מהן?*
- *איזו שני צדדים קיימים בתורה? מי מהם דומה לשבת ומי לא?*
- *כיצד לפי זה מסביר הרב את העובדה ששלחניארוך מן תורה לשבת אין מחלוקת, אלא רק על זמן ראש חודש?*
- *האם יש אפשרות לדבר נצחי לקבל דברים חדשים?*
- *לפי הדברים של הרב, האם על כל דבר בתורה יכולה להיות מחלוקת?*

ישנה הופעת קודש, קבועה ומסודרת, השומרת את תפקידה, פועלת ומנצחת מצד עצמה, אינה נופלת תחת השינוי. זאת היא קדושת השבת, ההארה של הצד הנצחי והקבוע, הבלתי משתנה, שיש באופי הקודש, המשפיע חיי עולם על נשמות כל דור ודור. ויש עוד הופעה מתחדשת, המסגלת אל אוצר הנצח את כל השינויים הזורמים בשטפי הזמנים והמאורעות המשתנים, זהו יסוד קדושת הזמנים, המועדות, שבקביעות החודש הם תלויים.

ביחש התורה אל מעוז הנצח שלה, אין מקום לדברי ריבות של מחלוקת ודיעות. יסוד כל פרטי הדיעות המשתנות, חילוקי המחשבות לפרטיהם, רק בשורש הופעת הקדושה הזמנית, נעוץ הוא. ולעומת מה שביחש הנצח בקביעותו, כולי עלמא לא פליגי דבשבת נתנה תורה לישראל, **כי פליגי בקביעא דירחא**. [עין א"ה פ"ט אות כ]

במאמר הספד על הרב אברהם שפירא שכתב תלמידו הרב יהושע בן מאיר, הוא הביא את הדברים האלו של הרב קוק, יחד עם דברים נוספים של הראי"ה ושל גדול נוסף בתורה - רבי מאיר שמחה מדוונינסק, המחברים בין השבת והמועדים אצל היחיד לשמיטה ויובל אצל הרבים, ומלמדים על האפשרות והכללים בהתאמת חידושים בחיי האדם וחי האומה לתורה הנצחית שקיבלנו בהר סיני. (המאמר מתוך האתר של ישיבת שבות ישראל):

"את אותה הפעולה, שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמטה על האומה בכללה" [הקדמה לשבת הארץ]. "כשם שנאמר בשבת בראשית 'שבת לה', כך נאמר בשביעית 'שבת לה' " [ספרא, בהר, פרק א']. מוסיף הראי"ה קוק זצ"ל ומבאר, שכשם שהשמיטה מקבילה בחיי האומה לשבת בחיי היחיד, כך גם היובל מקביל בחיי האומה לקדושת המועדים. גם הגאון ר' מאיר שמחה במשך חכמה [ויקרא כה, ב-ג] מבאר שהשמיטה היא כמו השבת, קביעה וקיימא, 'שבת לה', לא תלויה במעשי אדם. היובל הוא כמו קדושת המועדים, תלויה בכך שישאל יקדשו אותה [ומלבד שבת דין חייבים לספור יובל, הרי'] 'אם לא תקעו, או לא שלחו עבדים לחירות או לא החזירו קרקעות' – אז מותר בחרישה וזריעה ואינו יובל כלל [ר"ה ט, ב].

- *הרב אומר שהשבת פועלת על כל יחיד, מה כוונתו? כמה השבת פועלת עליכם?*
- *מהו המועד המקביל לשבת בכך שפועל בצורה דומה על כל עם ישראל? מה הדמיון ביניהם?*

המשך בעמוד הבא

מסירת התורה בעם ישראל - דף לימוד לאבות ובנים לאור דמותו של מורנו ורבנו מרן הרב אברהם אלקנה שפירא זצ"ל

- מה הכוונה במשפט: "היובל הוא כמו קדושת המועדים, תלוייה בכך שישראל יקדשו אותה" - כיצד תלויים המועדים והיובל במעשי עם ישראל? כיצד הנקודה הזו מסמלת את ההבדל בין השבת והשמיטה מצד אחד לבין המועדים והיובל מצד שני?
- מהי הפעולה שהמועדים פועלים עלינו? מה ההתאמה ביניהם לבין פעולת היובל על עם ישראל?
- מה יוצר השילוב בין שבת למועדים ובין שמיטה ליובל?

שנה היא זמן רב בחיי היחיד. במשך שנה עשויים לחול שינויים נרחבים בחייו, וצריך 'קדושת הזמנים' להתאים את המצבים המשתנים לאוצר הנצח של תורה. בחיי האומה, לרוב, השינויים יותר מורכבים, התקופות יותר ארוכות. 'עולמו של יובל' היא תקופת זמן של שינויי וחיידוש המצרכים לסגל 'אל אוצר הנצח את כל השינויים הזורמים בשטפי הזמנים והמאורעות המשתנים'.

הרב בן מאיר בהמשך המאמר מתאר את דמותו ופעולותיו של ר' אברום זצ"ל (בלשוננו - מו"ר זצ"ל/לרבנו זצ"ל) בהקשר זה של היחס לחידושים והתאמתם לתורה:

- מהם שני הביטויים של החיבור לאסורת שהיו אצל ר' אברום זצ"ל על פי דברי הרב בן מאיר? איך החיבור הזה קשור לזמן פטירתו?
- מדוע לדעתכם חשוב שיהיה חיבור של זיכרון וסיפורים בין הדורות? מה מיוחד בדור שלנו בעניין זה? ומה היה מיוחד בר' אברום?
- האם אתם מכירים עוד דרך שבה האסורת עוברת בין הדורות ולקבץ יחסי "רב ותלמיד" כמו אצל ר' אברום זצ"ל?

מו"ר זצ"ל, יחד עם היותו מנהיג דור התחייה והגאולה, העביר אלינו, במסורת חיה, את כל עולם התורה של הדורות הקודמים... כשרבנו זצ"ל סיפר על גדולי ישראל שהיו לפניו, בין אם הכיר אותם ובין אם חיו דורות לפניו; כולנו-שומעיו הרגשנו כשותפים לחוויות אישיות, כאילו אנחנו ממש רואים את גדולי ישראל זצ"ל... הרגשה זו לא נבעה מכוסר דיבור וסיפור שהייתה בו, רק כי הוא היה חלק מדורות אלו, הוא חי איתם באמת. 'פליטת בית סופריהם'.

אבל בעיקר היה הדבר נכון בתורה ובהלכה. מו"ר זצ"ל דאג שאנחנו, דור התחייה, נהיה המשך שלשלת מסורת ישראל ועולם היצירה התורנית של הדורות הקודמים. וצריך להדגיש - לא "גם אנחנו". "דווקא אנחנו", דווקא דור התחייה והגאולה, דווקא מי שרואה את מרכזיותה של מדינת ישראל בתהליך הגאולה, רק הוא יודע איך 'לסגל' אל אוצר הנצח את כל השינויים הזורמים בשטפי הזמנים והמאורעות המשתנים'.

מיוחד היה מו"ר זצ"ל שחי כמעט שני יובלות והנהיג את דור התחייה והגאולה מתוך המשכיות שלשלת מסורת התורה לדורותיה. סמלי הדבר שמו"ר זצ"ל עלה לישיבה של מעלה ביום טוב ראשון של סוכות שבשנת השמיטה - במפגש בין קדושת הזמנים לבין שבת האומה.

ר' אברום זצ"ל עצמו החשיב מאוד את העברת התורה במסורת כפי שנראה בדבריו הבאים (מתוך הספר 'אהבתי תורתך'):

תפקיד גדול מוטל על הרבנים בישראל - להעביר את התורה לדורות הבאים. כל אדם מצווה לקיים מצוות תלמוד תורה, אל מלבד מצווה זו, ישנו חיוב נוסף של מסירת התורה... הוא מוטל גם על כל אחד ואחד מאיתנו. זה דבר ששייך לכולם.

יחד עם קבלת התורה והחיוב ללמוד אותה ולקיים את מצוותיה, הצטוונו להמשיך ולהעביר אותה הלאה לדורות הבאים. החסיד רבי יוסף יעב"ץ (אבות א, א) מסביר שזו הסיבה שקבלת התורה נקראת 'מסורת': "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" - "נקראת הקבלה מסורת, לרמוז כי אין המתנה הזאת כשאר המתנות שלא יעברו מן המקבלים, אבל המקבל יקבלנה בתנאי שימסרנה גם הוא לאחר, וכן לעולם דור אחר דור".

זהו תנאי יסוד בלימוד התורה, לימוד התורה ניתן לאדם על מנת שיעבירו הלאה לדורות הבאים. משה רבנו לימד והעביר את התורה ליהושע, לא מפני שכך עלה ברצונו ו'מצא חן בעיניו' להעביר אותה, אלא מפני שזוהי חובה של תורה להעבירה לדור הבא.

ביתר עומק, התורה ניתנה לכל אחד על מנת שימסרנה לתלמידו. התורה היא נצחית, וניתנה על מנת שתהיה קיימת לעד ותעבור לדורות הבאים. כל גילוי של תורה צריך להימסר מדור לדור.

- מה ה"תנאי" בלימוד התורה? האם אדם שומד לעצמו קיים בשלמות את מצוות תלמוד תורה?
- על מי מוטל להעביר את התורה מדור לדור? מדוע העברה זו נקראת "מסירה"?
- לפי מה שלמדנו, האם ר' אברום זצ"ל גם קיים את הדברים הללו שאמר? כיצד?

הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא זכר צדיק לברכה נפטר בשנת ה'תשס"ח ביום טוב ראשון של חג הסוכות הקרב אלינו כעת. יהיו דברי הלימוד לעילוי נשמתו ושנזכה להמשיך בדרכו ולמסור את התורה בנאמנות מדור לדור, עד בואו של משיח צדקנו במהרה בימינו!

בציפיה לבנין אריאל. שבת שלום וחג שמח!

בתמונה: מרן הגר"א שפירא זצ"ל מוסר "שיעור כללי" בישיבה. מיישם את תפקיד העברת התורה לדור הבא...

